

Руденко Юлія Юріївна

Місце національної ідентичності в системі ідентичностей: теоретичний та практичний виміри

УДК 323.13

DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616-2020-2-19-24>

Руденко Юлія Юріївна
кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри національної безпеки
Національної академії
Служби безпеки України
вул. М. Максимовича, 22, Київ, Україна

Стаття присвячена типологізації та ієрархізації ідентифікаційної сфери, зокрема, визначенню місця національної ідентичності серед інших типів соціокультурних ідентичностей. Звертаючись до досвіду знаних учених, авторка стверджує, що можна побудувати певну ієрархію ідентичностей у вигляді кількох орбіталей, і найближчим до смислового ядра існування особистості буде національна ідентичність.

Водночас у статті зазначається, що вчені частково висвітлюють сферу ієрархізації та кореляції ідентичностей, присвячуючи свою дослідницьку увагу, як правило, дихотомічному поділу ідентичностей, зокрема, поділяючи її на такі пари, як національну та державну ідентичність, національну та етнічну ідентичність тощо. Цілісні дослідження, які б охоплювали весь спектр соціально-культурних ідентичностей і детально аналізували їх кореляції між собою, майже відсутні. Тому авторка вважає, що окреслена тема є актуальною, і ставила собі за мету побудувати чітку ієрархію ідентичностей, які дотичні до національної ідентичності. У роботі стверджується, що між ідентичностями може виникати «конфлікт ідентичностей», котрий відбувається не тільки на теоретичному, а й на практично-прикладному рівні. Останній породжує серйозні соціально-політичні конфлікти.

Авторка зазначає, що варто поділяти поняття «національної» та «етнічної ідентичності» в концептах «політичної» та «етнічної» нації: перша ґрунтується на громадянській ідентичності, але не вичерпується нею, а друга виникає в разі збігу «етносу» та «нації» в моноетнічних державах.

Звертаючись до поняття «громадянська ідентичність», авторка віддає їй пріоритет перед державною ідентичністю у складі формування національної ідентичності.

Національну ідентичність трактує найбільш широко – остання охоплює й парадигму «громадянської ідентичності», й етнічний компонент (тією чи іншою мірою, залежно від конструкту «нації»), й концепт державної ідентичності. У різних історичних та життєвих ситуаціях на перший план виходить той чи інший її складник.

Національній ідентичності надається й вагомий інструментального значення – вона має бути придатна для інтеграції суспільства та подолання нестабільності в ньому.

Ключові слова: національна ідентичність, громадянська ідентичність, етнічна ідентичність, державна ідентичність, ієрархія ідентичностей.

Вступ. Національна ідентичність є предметом уваги як західних, так і вітчизняних дослідників, які вивчають цю проблему з різних методологічних позицій. Чільне місце в актуалізації національної ідентичності займає проблема типологізації ідентичностей, пов'язана з ієрархізацією ідентифікаційної сфери. Вона має як теоретичний, так і практично-прикладний аспект. А саме: як на теоретичному, так і на практичному ґрунті чітка кореляція між типами ідентичності дозволяє запобігти спекуляціям, у першому разі – серед учених; у другому – на рівні суспільної свідомості. Спекуляції на практичному ґрунті породжують серйозні соціально-політичні конфлікти. Тому дослідження окресленої проблематики є вельми актуальним.

Проте на сьогодні переважно зустрічаємо в науці роботи, які окреслюють питання співвідношення окремих типів ідентичності, наприклад, національної та етнічної, громадянської та етнічної, політичної та національної тощо. Цілісні дослідження, які мають системний характер і характеризують увесь спектр ідентичностей, що корелюють із національною, принаймні в політичній площині, майже відсутні.

Мета та завдання. Метою статті є формування цілісного образу ідентифікаційної сфери, який буде характеризувати типологізацію та ієрархізацію типів ідентичностей, котрі співвідносяться з національною ідентичністю, і тих наукових, методологічних та практичних проблем, що супроводжують ці процеси.

Методи дослідження. Вагомий доробок в окресленій проблематиці залишили такі зарубіжні вчені, як Альтер П., Брубейкер Р., Скопфлін Дж., Сміт Е. Хангтінгтон та інші. Вітчизняні вчені, що опікуються цією проблематикою: Нагорна Л., Картунов О., Козловець М., Кремінь В., Москаленко М., Пашина Н., Рафальський О., Рябчук М., Самчук З., Ткаченко В., Хазратова Н. тощо.

Авторитетна українська науковиця Л. Нагорна стверджує, що терміном «ідентичність» позначається культурна норма, яка відображає реакції спільнот та індивідів тим чи іншим способом інтерпретувати оточуючий світ і своє місце в ньому [6, с. 33].

Результати. Проблема типологізації ідентичностей, пов'язана з ієрархізацією ідентифікаційної сфери, займає чільне місце в дослідженні фено-

мену ідентичності. Це викликало до життя низку підходів, які дозволяють «раціоналізувати» ідентифікаційну сферу. Цитуємо Л. Нагорну: «дійсно, найрізноманітніші підходи до типологізації ідентичностей зумовлюють неймовірну перенасиченість і строкатість відповідного ідентифікаційного поля» [7, с. 20]. У цьому контексті вчена акцентує увагу на тому, що сфера соціокультурних ідентичностей є для людини найбільш актуальною і значущою: «найпростіше представити його (феномен ідентичності) у вигляді кількох орбіталей і навряд чи навіть у такий спосіб вдасться структурувати бодай основну частину термінів, котрі мають відношення до соціокультурних ідентичностей. Переважна більшість їх (етнічна, гендерна, професійна, регіональна тощо) потрапить поряд із національно-громадянською ідентичністю на найближчу до ідентифікаційного «ядра» орбіту, оскільки саме вони органічно поєднують і включеність індивіда в соціальні структури й відповідну систему відносин, і його ідентифікацію з певною системою культурних цінностей. Сфера соціокультурної ідентичності – це найближчий до людини життєвий простір, у якому матеріалізується соціальний капітал, розвиваються й постійно вдосконалюються засоби життя й константи культури» [7, с. 20].

Учена наголошує: «якщо зважати на синхронічний аспект самоідентифікації, то в таку типологію легко вкласти всі ті рівні ідентичності, з якими стикається людина у своєму повсякденному побуті. На першому рівні перебуватиме так звана базова ідентичність – у це поняття вкладається особистісне самовизначення. На другому – розміщуватиметься кластер соціокультурних ідентичностей – вікових, професійних, територіальних, гендерних, етнічних, релігійних та інших. На третьому – основоположна для кожного соціуму національно-громадянська ідентичність, а також цивілізаційні, транснаціональні, глобальна ідентичності» [7, с. 19]. Але водночас Л. Нагорна вважає, що така легкість типологізації ідентичностей наявна лише в синхронічному (просторовому) аспекті, а в діахронічному (історичному) виникають певні складнощі [7, с. 19].

Креативну відповідь на це питання знаходимо в українських дослідників О. Рафальського та З. Самчука, а саме – щодо актуалізації тих чи інших типів ідентичності в контексті історичного часу. «Якщо індивід у процесі самоідентифікації орієнтований на сьогоднішній день, то це пов'язано насамперед і в основному з усвідомленням себе громадянином держави, членом професійної групи, класу тощо. Натомість орієнтація на минуле актуалізує етнічну ідентичність, яка базується на уявленнях про спільність походження, вірувань, традицій, цінностей історичної та міжпоколінної спадкоємності тощо. Що ж стосується орієнтації на майбутнє, то в цьому випадку ідентифікація індивіда має здебільшого політико-ідеологічну

та релігійну спрямованість, зумовлену прагненням досягти певних універсально значущих (принаймні надіндивідуальних) цільових орієнтирів» [9, с. 440].

Множинність ідентичностей породжує на інструментально-практичному рівні суспільні протиріччя та конфлікти. За О. Злобіною та О. Резніком існування багатьох груп ідентифікації породжує проблему позиціонування в соціокультурному просторі, коли одні й ті самі учасники взаємодії утворюють, залежно від контексту, різні конфігурації «своїх», чужих та «інших». Чим масштабнішою є група «інших», тим більше в ній різноманітних підмножин.

В умовах швидкої зміни ціннісних систем на перший план виходить побудова ідентичності шляхом протиставлення. У таких випадках говорять про заперечувальну або негативну ідентичність. Крайнім виявом такої ідентичності є так звана полемічна ідентичність – із відкиданням будь якого креативного потенціалу політики [1].

Спроба дати вичерпний список джерел ситуацій, які формують ідентичність, зроблена С. Хантінгтоном Поряд із незалежними від людини джерелами аскриптивних самоідентифікацій (вік, стать, належність до етнічної групи, расова належність) у цьому переліку фігурують культурні (національна, мовна, релігійна, цивілізаційна належність), політичні (партійна чи фракційна належність), ідеологічні пріоритети), економічні (робота, професія, належність до страт чи класів), колективістсько-групові (соціальний статус, соціальні ролі, сім'я, друзі, клуби), територіальні (місто, область, регіон) ідентичності. Такі предмети ідентифікації, як територія, культура, народ, сім'я тощо перебувають у непростих, емоційно забарвлених і постійно змінюваних відносинах [11].

І. Кресіна розрізняє індивідуальну й колективну, реальну та уявну, абстрактну та функціональну, стабільну та маргінальну, постійну та ситуативну ідентичності [4, с. 88].

Отже, в теорії вчені намагаються чітко розрізнити типи ідентичності і навіть побудувати струнку ієрархічну систему ідентичностей. Але на практиці, на нашу думку, типи ідентичностей тісно пов'язані один з одним, переплетені; власне, важко зрозуміти – де закінчується один та починається інший тип. Тому в науці їх варто сприймати як суто теоретичні конструкції. Зупинимось на типах ідентичності, які розглядаються науковцями в політичній площині. Це – політична ідентичність, громадянська ідентичність, державна (чи державницька) ідентичність, етнічна ідентичність та власне національна ідентичність, яка й буде створювати певну смислову конструкцію, від якої ми будемо відштовхуватись під час аналізу. Спробуємо окреслити змістовні межі названих типів ідентичностей. Звернемось до доробку вітчизняних авторів.

Вважаємо – спочатку варто акцентувати увагу на громадянській ідентичності, оскільки остання, на нашу думку, найбільш вагомим складником національної ідентичності країн, які прагнуть функціонувати на основі демократичних засад.

Отже, громадянська ідентичність переважно визначається через самоототожнення із громадянином держави, тобто її громадянською спільнотою, незалежно від етнічного коріння та національного походження [10, с. 115]. Визначення «грішить» тавтологією та сформульовано від зворотного. Тобто громадянська – це все, що не є національною та етнічною. Однак далі авторка розлого пояснює, що «громадян об'єднують спільні організаційні цінності, особливості спільної долі (не зовсім зрозуміло, про яку долю йдеться – Ю. Р.), які програмуються однаковими для всіх вимогами, обмеженнями та можливостями певного організаційного простору» [10, с. 115]. Також «державна як організація створює аксіологічний простір із системою цінностей, котрі впливають на самореалізацію особистості, формуючи її за зразками та моделями» [10, с. 115]. Постає питання, чому це є громадянська ідентичність, а не, наприклад, державна, якщо зразки для виконання громадянам створює держава. Далі дослідниця закріплюється на «взятих висотах» – «на відміну від національної ідентичності, яка має етнонаціональну основу – етнонаціональну культуру, традиції та генетично спільні особливості, громадянська ідентичність ґрунтується на державницьких цінностях у межах глобальних організаційних утворень. Етнонаціональне водночас є другорядним і незначущим» [10, с. 115]. Ми не погоджуємось із таким твердженням дослідниці. Принаймні на рівні теоретичних конструктів все ж таки поділяємо національну та етнічну ідентичність (національне та етнічне) або поділяємо їх у концептах «політичної» та «етнічної» нації (перша, якраз, ґрунтується на громадянській ідентичності, але не обмежується нею, а друга виникає в разі збігу «етносу» та «нації» в моноетнічних державах). Тому дивно, що громадянська ідентичність обмежується державними «вказівками», і громадянська – це все, що не є етнічною та національною.

На нашу думку, вдалу спробу визначити кореляцію понять «державницька ідентичність», «громадянська ідентичність» та «національна ідентичність» у контексті аналізу поняття «політична ідентичність, знаходимо в Н. Пашиної [8]. Учена, підтримуючи ідею про надзвичайну важливість формування спільної політичної ідентичності громадян однієї держави, вважає, що більш точно варто визначати її як державницьку, а не громадянську. Дослідниця формулює таку гіпотезу дослідження політичної ідентичності громадян сучасної України – для країн, які здійснюють трансформацію суспільно-політичного устрою, в кон-

цепті політичної ідентифікації актуалізується роль її державницького складника. Саме державницька ідентифікація громадян повинна виступати своєрідним фільтром, через який формується сприйняття (підтримка або заперечення) суспільством органів влади, політичних лідерів, ідеологій, партій та інших суб'єктів політичної діяльності.

Процес формування політичної ідентичності має дуалістичний характер: з одного боку, він охоплює комплекс заходів державної політики, спрямованих на консолідацію суспільства, з іншого – діяльність громадянського суспільства, його реакцію на владний вплив, прийняття або заперечення політики еліт <...> [8]. В умовах сучасного політичного та соціокультурного розвитку України найбільш перспективною є колективна модель «державницької» політичної ідентичності на основі демократичних цінностей і «державницького» патріотизму. Державницька ідентичність може бути визначена як ототожнення людини з національно-державною спільнотою, із цінностями, які визначають пріоритетність обов'язків та прав щодо інших членів цієї спільноти та держави. («Лише інститут дієздатної держави – соціальної, правової, котрий працює за стандартами європейської демократії, може зупинити ентропію національного буття і спрямувати вивільнену енергію українців на конструктивну творчу її самореалізацію, забезпечити формування національної ідентичності», – підтримує цю ідею український учений М. Козловець [2, с. 19]). Дослідниця аргументує на користь поняття «державницька ідентичність» таке – подане визначення виглядає більш коректним з огляду на те, що поняття «громадянська ідентичність» виступає здебільшого як категорія індивідуальна, а не колективна, яка пов'язана з певною соціальною роллю, позицією чи статусом. «Національна ідентичність» не має чіткого змісту без додаткового пояснення, про які національні ознаки йдеться – етнічні чи політичні. Використання поняття «державницька», а не «державна» ідентифікація акцентує увагу на тому, що досліджується процес ототожнення громадянина не з державним апаратом або органами влади, а саме з державністю як соціально-економічною, політичною та соціокультурною спільністю людей, сформованою на певній території внаслідок взаємодії різних громад (національних, етнічних, конфесійних тощо)» [8, с. 19].

Віддаючи належне авторці та погоджуючись із нею в певних аспектах, хотілося б уступити в полеміку. Так, дійсно, громадянська ідентичність визначається як категорія індивідуальна, наприклад, В. Москаленко наголошує, що «громадянська ідентичність формується внаслідок осмислення особистістю свого місця та ролі в системі політичних відносин, усвідомлення своєї самотождності, що є результатом засвоєння цінностей

політичної культури суспільства» [5]. Але це твердження є справедливим лише в контексті розгляду поняття «громадянська ідентичність» у психології – соціальній та політичній. Коли ж ми розглядаємо «громадянську ідентичність» у межах політичної науки, то долучаємось до такого конструкту як «громадянське суспільство», відчуття належності до якого може відповідати поняттю ідентифікації особистості із громадянським суспільством – унаслідок цього процесу й виникає «громадянська ідентичність». Як ми наголошували, саме вона є коліскою для формування «національної ідентичності», особливо якщо йдеться про поліетнічне суспільство. Вона є, але вона не вичерпує останню. Хоча і в моноетнічному суспільстві громадянський складник національної ідентичності не є «зайвим», а є вагомим складником національної.

Тобто, на нашу думку, поняття «національної ідентичності» найбільш широкі, воно охоплює й парадигму «громадянської ідентичності», й етнічний компонент (тією чи іншою мірою, залежно від конструкту «нації»), й концепт державної ідентичності. У різних історичних та життєвих ситуаціях на перший план виходить той чи інший її складник. До того ж національна ідентичність на інструментальному рівні повинна бути такою, яка «має сприяти подоланню нестійкості та амбівалентності національного самовизначення українців, ідейно-політичного протистояння, конфронтації між різними, часто несумісними формами самоідентифікації» [2, с. 3].

Як наголошують В. Кремень та В. Ткаченко в монографії «Україна: ідентичність у добу глобалізації (начерки міждисциплінарного дослідження)»: «саме тому в добу глобалізації особливого значення набуває національна й геополітична ідентичність, яка охоплює безліч компонентів, таких як світогляд, національна самосвідомість і менталітет, національний характер, історична пам'ять, етнонаціональні взірці, національні традиції, навіть міфи й символи та стереотипи поведінки. Державними символами виступають не просто емблеми – герб, прапор, гімн та інші атрибути, які покликані втілити в собі ідею національно-державної єдності й величі. Більш суттєвими є інші константи державності – єдність і недоторканість території, спільність історичної долі, усталеність державної мови, врешті-решт верховенство закону. Історичний досвід доводить: будь-який лад зберігає свою життєдіяльність й ефективність до тих пір, доки більшість людей зберігає віру в його законність, справедливість й ефективність. Як тільки починають руйнуватись духовні й культурні стрижні національної ідеї, національної ідентичності, можна говорити про занепад держави» [3, с. 298]. Думка висловлена досить ёмко і системно.

Абсолютно слушно зауважує український учений М. Козловець у контексті гнучкості та динамічності феномену «національної ідентичності» й на його

позицію пристаємо й ми: «національна ідентичність (як й інші) не є константною, а постає постійним процесом формування компонентів національного буття, «перевизначення» національних засад, образу «ми». Формування національної ідентичності зумовлюється дією історичних, ментальних, соціально-економічних, етнодемографічних і навіть регіональних чинників. На її творення впливають і зовнішні, геополітичні чинники, зокрема й наявність зовнішньої небезпеки» [2, с. 11].

Щодо практично-прикладного та інструментального складників національної ідентичності вчений зазначає таке: «надаючи конституюючого смислу існуванню людських спільнот, національна ідентичність передбачає:

1) внутрішню тотожність соціальних суб'єктів у процесі сприйняття ними образу нації, відчуття стійкості й безперервності «ми» в історичному, геополітичному просторі й часі;

2) особистісне самоототожнення з національною спільнотою;

3) спосіб сенсотворення як самовизначення та самопроєктування національних спільнот;

4) індикатори суспільної консолідації;

5) набуття національної безпеки, екзистенційної стійкості та психологічної рівноваги людини. [2, с. 3]. На нашу думку, досить вичерпно.

У цього автора також можна знайти й цілком обґрунтовану позицію щодо ролі та ваги держави у формуванні національної ідентичності. «Національна держава й надалі залишатиметься найважливішим суб'єктом і об'єктом ідентичності – і як носій референтних загальнонаціональних цінностей, і як ініціатор культурної політики» [2, с. 16]. «У процесі націєтворення та становлення модерної національної ідентичності вирішальна роль належить українській державності» [2, с. 8].

Однак, власне, ми стоїмо на позиціях більш виразної ролі громадянського суспільства у створенні національної ідентичності, намагаючись всіляко відійти від етатистських проєктів творення ідентичності в суспільстві, що тяжіє до демократичних зразків. Стоїмо на позиціях більш значної ваги громадянської ідентичності у складі національної. І в зазначеного автора знаходимо тому підтвердження – в майбутньому вага громадянського складника буде тільки збільшуватись, уважає вчений: «<...>Зазначені тенденції обмежують рівень свободи держави на одному рівні, збільшуючи її можливості на інших: національному, регіональному, на рівні недержавних громадських інституцій. У майбутньому варто очікувати, що національні держави поступово втрачатимуть функції носіїв винятково суверенітету і ввійдуть до ієрархічної вертикалі як середня ланка між міжнародними організаціями й наднаціональними органами інтеграційних угруповань та органами регіонального й муніципального управління» [2, с. 16].

Висновки. Отже, не претендуючи на остаточні висновки, зазначимо, що поняття національної ідентичності використовується як найбільш змістовно широке й охоплює парадигми як етнічного (етнокультурного), державного (державницького) складника, так і громадянського, як ключового та сенсоруотворюючого в контексті, якщо йдеться про функціонування суспільства за демократичними зразками.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Злобіна О., Резнік О. Громадянський простір України: ступінь ідентифікації та чинники консолідації. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2006. № 2. С. 178–179.
2. Козловець М. Національна ідентичність у контексті глобалізації : автореферат дисертації на здобуття наук. ступеня докт. філософ. наук. (09.00.03–соціальна філософія та філософія історії). Київ, 2010. 30 с.
3. Кремень В., Ткаченко В. Україна : ідентичність у добу глобалізації (начерки міждисциплінарного дослідження). Київ : Товариство «Знання» України, 2013. 415 с.
4. Кресіна І. Українська національна свідомість і сучасні політичні процеси (Етнополітичний аналіз). Київ : Вища школа, 1998.
5. Москаленко В. Проблема ідентичності в політичній соціалізації особистості. *Психологія* : зб. наук. пр. Київ : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2002. Вип. 17. С. 65–70
6. Нагорна Л. Регіональна ідентичність: український контекст: Монографія. Київ : ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2008. 405 с.
7. Нагорна Л. Соціокультурна ідентичність: пастки ціннісних розмежувань : монографія. Київ : ІПіЕНД ім. І. Кураса НАН України, 2011. 272 с.
8. Пашина Н. Формування політичної ідентичності в умовах демократичної трансформації українського суспільства : монографія. Луганськ : Вид-во «Ноулідж», 2013. 416 с.
9. Рафальський О., Самчук З. Цивілізаційні перехрестя сучасного суспільства. Київ : ІПіЕНД ім. Кураса І.Ф. НАН України, 2018. 688с.
10. Хазратова Н. Громадянська ідентичність у структурі особистісних ідентичностей. *Проблеми політичної психології* : зб. наук. пр. / редкол. : Л.А. Найдьонова, Л.Г. Чорна, І.Г. Батраченко та ін. Київ : Міленіум, 2015. Вип. 2(16). С. 112–125
11. Хантингтон С. Кто мы? Вызовы американской национальной идентичности. Москва : Издательство АСТ: ООО «Транзиткнига», 2004. 635 с.

REFERENCES:

1. Zlobina O., Reznik O (2006) Hromadyans'kyi prostir Ukrayiny: stupin' identyfikatsiyi ta chynnyky konsolidatsiyi [Civic Space of Ukraine: degree of identification and factors of consolidation]. *Sotsiologiya: teoriya, metody, marketynh*. № 2, P. 178–179 [in Ukrainian].
2. Kozlovets' M (2010) Natsional'na identychnist' u konteksti hlobalizatsiyi [National Identity in the Context of Globalization]. Kyiv. 30 s. [in Ukrainian]
3. Kremen' V., Tkachenko V. (2013) Ukrayina: identy'chnist' u dobu globalizatsiyi: nacherky' mizhdy'scy'plinarnogo doslidzhennya [Ukraine: Identity in the Age of Globalization (Outlines of Interdisciplinary Research)]. Kyiv: Znannya Ukrayiny'. 415 s. [in Ukrainian]
4. Kresina I. (1998) Ukrayins'ka natsional'na svidomist' i suchasni politychni protsesy (Etnopolitychnyy analiz) [Ukrainian national consciousness and current political processes (Ethno-political analysis)]. Kyiv : Vyscha shkola [in Ukrainian]
5. Moskalenko V.V. (2002) Problema identychnosti v politychniy sotsializatsiyi osobystosti [The problem of identity in the political socialization of the individual]. *Psykhologiya: zb. nauk. pr.: NPU im. M.P. Drahomanova*, no. 17, P. 65–70 [in Ukrainian]
6. Nahorna L.(2008) Rehionalna identychnist: ukraïnskyi kontekst [Regional identity: the Ukrainian context]. Kyiv: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України. 405 s. [in Ukrainian]
7. Nahorna L. (2011) Sotsiokulturna identychnist: pastky tsinnisnykh rozmezhuvan [Sociocultural identity: traps of value distinction]. Kyiv: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України. 272 s. [in Ukrainian]
8. Pashyna N. (2013) Formuvannya politychnoyi identychnosti v umovakh demokratychnoyi transformatsiyi ukraïns'koho suspil'stva [Formation of political identity in the conditions of democratic transformation of Ukrainian society]. Lugansk: "Noulydzh". 416 s. [in Ukrainian]
9. Rafal's'kyi O., Samchuk Z (2018) Tsyvilizatsiyni perekhrestya suchasnoho suspil'stva [Civilizations crossroads of modern society]. Kyiv: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України. 688 s. [in Ukrainian]
10. Khazratova N.V (2015) Hromadyans'ka identychnist' u strukturi osobystisnykh identychnostey [Civic identity in the structure of personal identities]. *Problemy politychnoyi psykhologiyi*, № 2(16), P. 112–125.
11. Khantington S. (2004) Kto my? Vyzovy amerikanskoy natsional'noy identychnosti [Who are we? Challenges of American National Identity]. Moscow : Izdatel'stvo AST: ООО "Tranzitkniga". 635 s.

The place of national identity in the system of identities: theoretical and practical dimensions

Rudenko Yuliia Yuriivna

Candidate of Political Science,
Associate Professor,
Associate Professor
of the Department of National Security
National Academy
of the Security Service of Ukraine
M. Maximovich str., 22, Kyiv, Ukraine

The article deals with the typology and hierarchy of the identification sphere. In particular, the place of national identity among other types of socio-cultural identities. Drawing on the experience of well-known scientists, the author argues that it is possible to construct a certain hierarchy of identities in the form of several orbitals, and the closest to the semantic nucleus of the existence of personality will be national identity.

At the same time, the article notes that scientists partially cover the sphere of hierarchy and correlation of identities, devoting their research attention, as a rule, to the dichotomous division of identities, in particular, dividing it into pairs such as national and state identity, national and ethnic identity. Comprehensive studies covering the entire spectrum of socio-cultural identities and analyzing their correlation in detail are almost absent. Therefore, the author considers that the outlined topic is relevant and aims to build a clear hierarchy of identities that are relevant to national identity.

The paper argues that there may be an "identity conflict" between identities, which occurs not only at the theoretical but also at the practical and applied level. The latter gives rise to serious socio-political conflicts.

The author notes that the concept of "national" and "ethnic identity" should be divided into the concepts of "political" and "ethnic" nation: the first is based on civic identity, but is not exhausted by it, and the second arises in the case of "ethnos" and "nation" in mono-ethnic states.

Turning to the concept of "civic identity", the author gives her priority over state identity as part of the formation of national identity.

National identity is interpreted most widely – the latter includes both "civic identity" paradigm, and the ethnic component (to varying degrees, depending on the "nation" construct), and the concept of state identity. In various historical and life situations, one or another of its components comes to the fore.

National identity is also given significant instrumental value – it must be capable of integrating society and overcoming instability in it.

Key words: national identity, civic identity, ethnic identity, state identity, identity hierarchy.